

Det rådgivende dokumentet

2022–2023

Ungdom

Innhold

Organisasjon	3
Fagligpolitisk	4
Et seriøst arbeidsliv	7
Klima og miljø	8
Unge og økonomi.....	10
Solidaritet	11
Utdanning, fagopplæring og yrkesstolthet	12
Helse, Miljø & Sikkerhet.....	14

Organisasjon

For å forsvare tariffavtalene og ha en sterk posisjon i arbeidslivet, må Fellesforbundet ha en høy organisasjonsgrad og målrettet aktivitet knyttet til rekruttering og organisasjonsbygging. I dag er ca. 50% av arbeidstakerne i Norge organisert. Mange unge har i dag manglende kunnskap om hva en fagforening er, og hva de står for.

Det norske samfunnet er bygget på trygghet i arbeidslivet, og organiserte arbeidstakere er grunnmuren for et anstendig og seriøst arbeidsliv. Fellesforbundet skal ha større fokus på å kontrollere det organisert arbeidsliv. Gjennom ulike patruljer skal det settes fokus på at det ikke er brudd på arbeidsmiljøloven. Det er essensielt at Fellesforbundet heier frem og motiverer unge til å påta seg verv. Slik kan ungdom være forbilder og rollemodeller som vil bidra til økt engasjement og inspirasjon for andre unge. Fellesforbundet skal legge til rette for at ungdom har reell medvirkning og er med på å forme organisasjonens fremtid. Dette vil også kunne bidra til økt organisering og en sterkere fagbevegelse.

For Fellesforbundet er skolebesøk en av de viktigste oppgavene som er rettet mot ungdom. Dette mener den sentrale ungdomskonferansen fortsatt skal være en av de prioriterte oppgavene. Ungdom snakker best med ungdom, og på skolebesøk er det en klar forventning at dette foregår i samarbeid med de regionale ungdomssekretærene, og ungdomsleder i avdelingene. Vi må ha som ambisjon å involvere lærlinger og fagarbeidere med relevant yrkeserfaring med på skolebesøkene for å representere faget og arbeiderbevegelsen. De fleste bransjene Fellesforbundet organiserer er mannsdominerte, og vi som forbund har en viktig rolle for å få flere kvinner inn i våre yrker. Når vi har med våre engasjerte kvinnelige medlemmer på skolebesøk vil vi i større grad kunne vise at også kvinner trives i våre yrker, og potensielt øke andelen med kvinner i disse yrkene. Ungdomsskoleelever har mange viktige valg. Deriblant å bestemme seg for hvilken linje de skal gå på videregående skole, og dermed hvilket yrke de skal jobbe med etter endt utdanning. Fellesforbundet burde være på plass allerede på grunnskolenivå for å inspirere ungdom til å velge yrkesfaglig utdanning. Elevene er fremtidens fagarbeidere og mulige medlemmer hos oss, og vi må sørge for å gi dem god informasjon om forbundet og rettigheter og plikter i arbeidslivet før de begynner læretiden i bedrift. Derfor

burde alle få tilgang til å bruke velkomstvideoene til Fellesforbundet.

Ungdommen i Fellesforbundet jobber for fagbevegelsen. Vi har frikjøpte ungdomssekretærer i hele landet, som jobber hardt for å opprettholde og forbedre ungdomsarbeidet kontinuerlig. Det er viktig at alle avdelingene i forbundet tilrettelegger for ungdomsarbeid, og vi må ha lav terskel for å frikjøpe ungdomsledere. Som ungdomsleder tar man frivillig på seg et verv for å jobbe med ungdomsarbeid i avdelingen og regionen man er en del av. Det er avgjørende at ungdommen i forbundet får støtte til å utføre den jobben som gjøres innad i fagbevegelsen.

Ungdomsarbeidet er viktig for Fellesforbundet. Å lære opp fremtidens tillitsvalgte er en viktig nøkkel for å ha en sterk organisasjon i dag og i fremtiden. Den tillitsvalgte har en nøkkelrolle for å organisere, ivareta og motivere til aktivitet blant medlemmene, også ungdomsarbeid. En viktig del av Fellesforbundet sitt kursprogram er Faglig Tillitsvalgt-serien (FTV). Den sentrale ungdomskonferansen mener at ungdomsarbeidet skal være en del av det kursprogrammet.

Fellesforbundet er gode på organisering. I 2021 organiserte vi 19 000 nye medlemmer, og forbundet skulle dermed hatt en vekst. Selv når vi er gode til å fylle opp bøtten, er hullet i bunnen såpass stort, at det likevel ble en medlemsnedgang i 2021. Det er ikke alle medlemmer som har mulighet til å oppsøke informasjonen selv. Derfor burde det jobbes med informasjonsflyten til klubbene, avdelingene og forbundet sentralt. All relevant informasjon fra Fellesforbundet og LO må komme frem til medlemmene. Informasjonsflyt ved hjelp av moderne teknologi vil være viktig i dette arbeidet i tillegg til oppsøkende virksomhet.

Fellesforbundet er en inkluderende organisasjon med overkant 160 000 medlemmer. Som forbund må vi sørge for at alle våre medlemmer føler seg inkludert. Vi må arbeide for at alle skal kunne ha muligheten til å kunne lese og forstå forbundets dokumenter. Hvis vi som forbund skal kunne stå for våre uttalelser om inkludering, må vi jobbe for å inkludere alle.

Et stadig økende problem i LO er krangelen innad i organisasjonen, flere forbund mener de har organisasjonsrett på andre forbund sine områder. Denne krangelen innad kan fort føre til at medlemmene velger en annen hovedorganisasjon, som igjen gjør at

LO og forbundene går tapende ut. Fellesforbundet og LO burde aktivt jobbe for å minimere fragmenteringen innad, og sørge for at våre forbund er det naturlige valget også for de i andre hovedorganisasjoner.

Det fagligpolitiske arbeidet er veldig viktig for Fellesforbundet, og en essensiell del av hvordan Fellesforbundet jobber. Dessverre er det medlemmer som ikke ser viktigheten av et godt fagligpolitisk samarbeid, noe som kan bety at spesielt våre unge medlemmer stemmer på feil grunnlag, og avgir sin stemme uten å kjenne til arbeidslivets verdier. Fellesforbundet burde arrangere en konferanse for å hjelpe ungdommer til å forstå det fagligpolitiske samarbeidet, og hvordan politikken slår ut for oss som medlemmer.

Dagens ungdom bruker mye tid på sosiale medier. Det er viktig at forbundet er synlige og aktive på de plattformene ungdom bruker i dag. For å opprettholde interesse blant unge, må forbundet holde seg oppdatert på vårt bruksmønster. Bruk av relevante virkemidler er essensielt for å engasjere og inspirere ungdom. Større synliggjøring av forbundet digitalt er med på å heve det politiske engasjementet, og føre til mer organisert ungdom i fagbevegelsen.

Sosiale medier er og forblir en viktig del av hverdagen vår, også Fellesforbundets medlemmer og tillitsvalgte. De sosiale media kanalene våre kunne vært en effektiv måte å fronte oss selv på. Derfor mener den sentrale ungdomskonferansen at forbundet må ta en organisatorisk opprydding av våre grupper og sider på sosiale medier, der formålet er å effektivisere informasjonsflyten. Samtidig blir også de sosiale mediene hyppig brukt av avdelingene i forbundet. Fellesforbundet burde jobbe for en bedre struktur på sosiale medier, hvor god informasjon blir enkel å finne for medlemmene.

Fellesforbundet må jobbe hardere for å engasjere ungdom. Vi må tilrettelegge for flere lavterskeltilbud og sosiale aktiviteter for unge medlemmer. Det er mange ungdommer som sliter med psykisk helse i dag. Etter en ensom og vanskelig tid med karantene, isolasjon og hjemmeskole, må vi jobbe for fellesskapet. Ved å opprette flere sosiale tilbud i forbundet, kan vi heve samholdet og gi flere ungdommer en følelse av tilhørighet, noe som vil være med på å bedre psykisk helse. Dette vil også bidra til å engasjere og organisere flere ungdommer til forbundet. Vi må gjøre det lettere

å finne informasjon som er relevant til ungdom i Fellesforbundet. Informasjon om kurs, konferanser og andre arrangement er med på å aktivisere og engasjere ungdommen. En god løsning på dette kan være å videreutvikle LOfavør-appen til å bli et bedre verktøy. Ved å gjøre dette kan vi også bidra til at andre forbund slutter seg til dette arbeidet.

Det er viktig at Fellesforbundets ansatte, avdelinger, klubbstyrer og ledelse speiler mangfoldet som er blant medlemmene våre. Vi skal være en inkluderende organisasjon som jobber målrettet mot et bredere mangfold i alle ledd for å involvere alle slags ulike mennesker. Helt uavhengig av etnisitet, kjønn, funksjonsevne, alder, seksuell legning og bakgrunn, skal alle føle seg representert. Vi ser at flere minoriteter søker seg inn i jobber som tidligere har vært dominert av lav minoritets fordeling. Derfor er det spesielt viktig at vi gjør en innsats innen disse yrkene for å få minoriteter representert i klubb- og avdelingsstyrer.

Fellesforbundet kaller seg forbundet for lærlinger, og dette må vi jobbe hardere for å fremme. Det er alt for få lærlinger som organiserer seg i dag, og vi må sette inn tiltak for å få de inn i forbundet. Mange lærlinger synes det er for dyrt å være medlem, og derfor ønsker den sentrale ungdomskonferansen å utrede muligheten for å gjøre lærlingmedlemskap billigere.

Fellesforbundet må i samarbeid med LO, få inn et punkt på likestilling i oppfølgingsskjemaer som blir brukt på patruljer. Dette er for å sikre at problemer som egen garderobe, toaletter og generell likestilling blir oppdaget og håndtert.

Fagligpolitisk

Vi lever i et samfunn som hele tiden er i bevegelse og ute etter å modernisere og effektivisere. Mennesker er nysgjerrige og er hele tiden på jakt etter muligheten til å utvikle nye tanker og ideer som kan gjøre hverdagen enklere, det har historien vist oss. Vi har gått fra å være et fattig land på 1800-tallet og starten av 1900 tallet, der arbeideren var lovpriset av kapitalistene, til dagens samfunn der vi er et av verdens rikeste land. Nå har arbeideren medbestemmelsesrett i samfunnet og på arbeidsplassen, rett på utdanning, rett til helsehjelp og frihet i form av fritid og ferie. Dette er ikke kommet av seg selv, men gjennom tøft fagligpolitisk arbeid som

startet på slutten av 1800-tallet. Som har utviklet seg til det vi kjenner som den norske modellen, basert på et trepartssamarbeid mellom arbeidstaker, arbeidsgiver og staten.

De siste åtte årene har vært preget av en sterkt høyrelent regjering, hvor høyrepartiene har gjort store endringer ved å innføre nye lover og fjerne eksisterende lover i arbeidsmiljøloven, som igjen har svekket arbeidstakernes rettigheter. Vi har fått en ny regjering som prioriterer det sosialdemokratiske samfunnet. Vi må huske på at jobben er ikke ferdig. Det er nå jobben starter med å bedre arbeidstakers rettigheter i det norske arbeidsliv. Vi skal gjeninnføre og forbedre de endringene som er gjort i Arbeidsmiljøloven, forby bemanningsbransjen, stoppe innleie og vi skal utvikle den norske modellen.

Den sentrale ungdomskonferansen mener at Fellesforbundet må søke et samarbeid med de partiene som støtter våre saker, og opprette samarbeidsavtaler med disse partiene. I enkelte regioner har ungdommen i Fellesforbundet fått til et fagligpolitisk samarbeid og dette viser gode resultater. Politiske partier trenger fagbevegelsen, og fagbevegelsen trenger de politiske partiene. Vi vet hvor skoen trykker, og hva som skal til for en bedre arbeidshverdag. Derfor er det viktig at våre medlemmer melder seg inn i politiske partier, slik at vi har enda større påvirkningskraft. Vi må delta på politiske møter, både lokalt og sentralt, og påvirke i utarbeidingen av ny politikk for partiene. Våre medlemmer må i større grad påta seg politiske verv. I land der arbeiderbevegelsen svekkes ser vi at ulikhetene øker betydelig. Den beste garantien for dette er å ha en sterk arbeiderbevegelse, og for å ha en sterk, arbeiderbevegelse trenger vi flere med yrkesfaglig bakgrunn i politikken.

Dagens sittende regjering har allerede vist god handlekraft når det gjelder pensjon. Allerede innenfor 100 dagers planen fikk vi gjennomslag for pensjon fra første krone. Vi har enda en vei og gå innenfor pensjon, og vi forventer et godt samarbeid når AFP-forhandlingene kommer. I dag er det ingen kontroll på OTP-innbetalingene, derfor må det jobbes for at det blir satt ned et offentlig utvalg som skal kontrollere at bedrifter betaler OTP i henhold til utbetalt lønn. Den sentrale ungdomskonferansen mener vi må sette fokus på en pensjonsreform, slik at vi kan få tilbake en god pensjonsordning. Det er vår fremtid som står på spill! Vi

ender opp med å bli pensjonstaperne og stå igjen med en pensjon som vi ikke kan leve av

I 1991 gikk Stortinget inn for å deregulere strømmarkedet. Etter hvert som samfunnet har utviklet seg har det blitt innført EU direktiver som ACER-avtalen. Dette har ført til null kontroll på strømprisene. Ringvirkningene av dette har satt mange bedrifter og privatpersoner i en økonomisk utfordrende posisjon. Den sentrale ungdomskonferansen mener at staten må ta kontroll på krafta for å ivareta norske bedrifter og privatpersoner.

Fornybar strøm er et viktig konkurransefortrinn for Norge. Den sentrale ungdomskonferansen mener derfor at norsk industri og forbrukere skal komme i første rekke ved bruk av egenprodusert og fornybar strøm. Fremtiden vil kreve mere kraft for å ta i bruk mer miljøvennlig teknologi gjennom blant annet elektrifisering av transport og industri sektoren, samt husholdningenes økende forbruk. Derfor er det viktig at det ikke bygges nye utenlandskabler, nå som vi ser hvordan effekten av NorthConnect har preget det norske markedet. I tilfeller der Norge ligger an til å gå i underskudd på fornybar kraft må det være reguleringer knyttet til makspris for industri og forbrukere. Dette vil sikre forutsigbarhet for enkeltpersoner og for arbeidslivet.»

Landsmøte til Fellesforbundet erkjente at EØS-avtalen har skapt problemer i det norske arbeidsmarkedet. Det dreier seg både om konflikter mellom norske reguleringer og EØS-retten, og om sosial dumping og lavlønnskonkurranse. Samtidig har avtalen sikret vårt eksportrettede næringsliv en full og forutsigbar markedsadgang til Europa. Vi forventer at en arbeiderparti ledet regjering viser til hvilke alternativer vi har til dagens EØS-avtale, som samtidig har de samme forutsetningene til markedsadgang i Europa. På lik linje med Fellesforbundets landsmøte krever den sentrale ungdomskonferansen at det gjennomføres en offentlig utredning av norske myndigheters evne og mulighet til å påvirke utformingen av EUs regelverk og direktiver. I tillegg til at de norske myndighetene i større grad utnytter mulighetene som ligger ved implementeringen, utformingen og praktisering av regelverket. Vi trenger også mer kunnskap om hvorvidt ESA og EFTA-domstolens kompetanse innenfor arbeidslivsområdet er en hensiktsmessig del av EØS-avtalen. Eller om dette kan løses på en bedre måte, og hvordan det organiserte arbeidslivet, tariffavtalenes betydning og tiltak mot sosial

dumping og useriøsitet i Norge kan utvikles og styrkes med dagens EØS-avtale.

Folkerett, menneskerettigheter og demokrati er sentrale for oss i fagbevegelsen. Vi ser nå at dette er under angrep fra Putins regime og at dette rammer folk både i Russland og i Ukraina. Den sentrale ungdomskonferansen vil på det sterkeste fordømme Russlands angrep på Ukraina. Dette er et grovt brudd på folkeretten, og et angrep på frihet, menneskerettigheter og demokrati. Vi støtter derfor innføringen av de sterke sanksjonene mot Russland inntil Ukraina igjen er et fritt land. Den sentrale ungdomskonferansen krever at krigshandlingene opphører umiddelbart og at russiske styrker trekkes ut av hele Ukraina.

Den pågående konflikten mellom Russland og Ukraina har vist oss viktigheten av å være medlem av en forsvarsallianse. Gjennom vårt medlemskap forplikter vi oss også til å opprettholde forswarets operative evne og det forventes at vi bruker to prosent av brutto nasjonalt produkt til økt forsvarsberedskap. Norge har et av verdens strengeste eksportregelverk når det gjelder forsvarsmateriell. For at norsk industri skal kunne konkurrere på likeverdige vilkår er det viktig at allierte nasjoner har et felles regelverk og en felles norm for sluttbrukerdokumentasjon ved kjøp og salg av forsvarsmateriell. Slik at norsk krigsmateriell ikke blir solgt til regimer som undertrykker eget folk. Ved forsvarsanskaffelser må norske myndigheter sikre forpliktende industri- og samarbeidsavtaler i form av gjenkjøp som bidrar til nasjonal verdiskaping, utvikling og teknologioverføring.

I mer enn 100 år har arbeiderbevegelsen vært en klippe for mennesker som søker trygghet og samhold. For at jobben skal være til å leve både av og med, for at de som faller fra arbeidslivet skal ha et sikkerhetsnett og for at alle skal ha råd til å bli gamle. Arbeiderbevegelsen har alltid vist at et samfunn der vi tar vare på hverandre, er et bedre samfunn for alle. Det handler om å strekke ut en hånd til de som trenger den. Opp gjennom historien har utsatte grupper gang på gang funnet en stødig alliert i arbeiderbevegelsen og våre verdier. Om det har vært arbeidsledige som sliter med å komme inn i arbeidslivet, ungdom som blir utnyttet i arbeidslivet eller innvandrere som ikke er kjent med sine rettigheter, har arbeiderbevegelsen strukket ut en hånd. Rusreformen innebærer å bruke helse- og sosialfaglige hjelpemidler til å løse helse- og sosialfaglige utfordringer. Rusavhengighet skal og må fortsatt jobbes mot, men

på en måte som virker bedre enn stoff. Dette er en av de større kriminal- og sosialpolitiske reformene på lang tid, og vår bevegelse må gå i front. Vi vet at straffen rammer skjevt og ikke virker etter hensikten. Det er ikke mulig å se hvem som sliter. Verdens mest vellykkede mennesker kan være fulle av mørke på innsiden. Det er heller ikke mulig å straffe bare de som sliter med en avhengighet. Tvert imot handler det om å følge opp og støtte både de som har havnet utenfor og de som står i faresonen. Denne formen for avkriminalisering og flytting av problematikken fra justis- til helse og sosialsektoren er overmoden. Avkriminalisering må ikke forveksles med legalisering av illegale rusmidler. Prinsippet er enkelt. Vi straffer ikke arbeidsledige, trygdede eller syke med bøter eller fengsel. Det bør vi heller ikke gjøre med andre som sliter. Fokuset må være hvordan vi kan hjelpe dem.

Det er mange barn som lever i familier med lav inntekt, hvor foreldrene ikke har mulighet til å betale for fritidsaktiviteter. Vi mener at alle barn bør kunne være med på aktiviteter hvor de får utviklet sine sosiale ferdigheter, og ha mulighet til å være med i et fellesskap uavhengig av foreldrenes økonomiske situasjon. Den sentrale ungdomskonferansen mener at regjeringen i større grad må øke støtten til kommunene. På denne måten får familier muligheten til å søke kommunen om å få støtte til fritidsaktiviteter samt at det kan legges til rette for at kommunale idrettsanlegg kan holdes åpne hele året.

I dagens eksisterende helsetjenester er både tannhelse og syn utelatt, og kan føre til en økonomisk byrde for enkeltpersoner. Slik som samfunnet står nå er det de aller mest vanskeligstilte dette går utover. Konsekvensen av dette kan over tid føre til fysiske og psykiske utfordringer, som igjen kan påvirke arbeidssituasjonen. Vi mener at disse problemstillingene ikke skal bli holdt utenfor de allerede eksisterende ordningene og at de må inn som en del av egenandelsordningen.

Mange personer i Norge går rundt med underliggende sykdommer som vi hverken ser eller merker uten at de blir pratet om. Ifølge statistisk sentralbyrå utgjør kvinner 12.8 prosent av antall uføretrygdde i befolkningen. Vi kan ikke tillate oss dette, og det må legges til rette for mer opplysning om generell folkehelse på skolen. I tillegg må det gjøres mer forskning på kvinnehelse i dagens samfunn. I Norge er det slik at en kvinne bruker litt over 28.000 i gjennomsnitt på intimprodukter knyttet til menstruasjon i løpet av livet. Den sentrale

ungdomskonferansen mener at vi må jobbe for at sanitærprodukter blir et gratis tilbud til alle.

Mange av våre medlemmer sliter med å klare seg økonomisk under utdanning, og må jobbe ved siden av studie. Fellesforbundet må jobbe for å øke studiestøtten, dette vil gagne både lærlinger og studenter. Under korona pandemien ble mange av disse permittert, og hadde ikke rett på dagpenger fra NAV. Dette må vi få til en lovendring på. Slik at også studenter med arbeid ved siden av studie, også får muligheten til å opparbeide seg retten til dagpenger.

Et seriøst arbeidsliv

Et godt organisert arbeidsliv er grunnmuren til et seriøst arbeidsliv. Det å ha kontroll og innflytelse over egen arbeidssituasjon er med på å sikre et arbeidsliv med anstendige og trygge vilkår for alle, uavhengig av yrke, posisjon eller hvor man kommer fra. Dette er ikke en selvfølge i det norske arbeidslivet. I Fellesforbundet er det flere bransjer som sliter med useriøsitet. Selv om vi har en rekke bestemmelser i våre overenskomster som skal sikre et seriøst arbeidsliv, er det fremdeles svært krevende for mange tillitsvalgte å følge opp. Derfor er den sentrale ungdomskonferansen glad for at regjeringen kommer med en ny Norges-modell for et seriøst arbeidsliv.

Årlig kjøper det offentlige varer og tjenester for over 600 milliarder kroner. Det er viktig at det stilles strenge krav som er utarbeidet i tett samarbeid med både partene i arbeidslivet, kommunesektoren og oppdragsgivere. Vi mener dette vil effektivt bekjempe arbeidslivskriminalitet og sikre et trygt, seriøst og organisert arbeidsliv for ungdommer som skal ut i arbeidslivet. Det er viktig at elever som skal ut i lære møter seriøse arbeidsgivere, og derfor er vi avhengig av å legge til rette for at seriøse aktører som bruker faste ansettelser, lærlinger og fagarbeidere kan vokse.

I dag finnes det medlemmer i Fellesforbundet som ikke får seg en fast jobb, dermed ikke får en forutsigbar økonomi til å kunne søke lån til blant annet bolig eller bil. Regjeringen har anbefalt et forbud mot innleie fra bemanningsforetak på byggeplasser i Oslo, Viken og tidligere Vestfold. Dette mener den sentrale ungdomskonferansen ikke er nok. Frem til de nye innleie bestemmelsene er på plass i hele Norge vil det fortsatt

være useriøse bedrifter som velger innleie fremfor faste ansettelser. Bemanningsbransjen må forbys! I flere bransjer må lokale klubber heller settes i stand til å inngå lokale utlånsavtaler mellom bedrifter. Dette er det åpning for i Arbeidsmiljøloven, hvor det blant annet presiseres hvor stor prosentandel som kan være fra andre bedrifter, og at den utleide arbeidstakeren som skal leies inn må være innenfor samme fagområde som i eksisterende bedrift.

Bestemmelsen i arbeidsmiljøloven om kollektiv søksmålsrett ga fagforeninger i bedrifter med innleid arbeidskraft rett til å reise søksmål ved ulovlig innleie. Denne ble fjernet av Solberg-regjeringa i 2015. Bakgrunnen for bestemmelsen var nettopp behovet for sterkere kontroll i regelverket ved innleie. Mange innleide er ofte fremmedspråklige og med få ressurser til å reise sak på egne vegne. I kampen mot useriøse aktører trenger vi en velfylt verktøykasse, og den sentrale ungdomskonferansen mener at bestemmelsen om kollektiv søksmålsrett må gjeninnføres nå.

Vi må også få slutt på arbeidsgivere som utnytter systemet med tilkallings- og ekstrasjelp. Disse skal ifølge arbeidstilsynet anses som midlertidig ansatte. Det er på tide at regelverket følges og at disse arbeidstakerne blir behandlet som midlertidig ansatte. De skal få rett til å kreve fast eller høyere stilling etter paragrafene i arbeidsmiljøloven på lik linje som andre arbeidstakere. Fortrinnsretten i arbeidsmiljøloven må styrkes ved at alle ansatte som har mista jobben sin skal få informasjon om når nye ansettelser skal finne sted, og at fortrinnsretten utvides til 2 år.

Fellesforbundets viktigste verktøy mot lavlønnskonkurranse er å organisere og tegne tariffavtaler. Ungdommen i Fellesforbundet er derfor imot en lovfestet generell minstelønn, slik mange andre land har. Tariffavtalene skal danne grunnlaget for lønnsdannelsen, og med en generell minstelønn så vil det blant annet føre til en svekkelse av tariffavtalene og den norske modellen.

En arbeidskontrakt kan påvirkes, endres og forhandles av begge parter. Vi i fellesforbundet må jobbe for å digitalisere arbeidskontrakter i Norge. På denne måten vil arbeidstakere og arbeidsgivere få større oversikt og endringsmuligheter på arbeidskontraktene. Slik at det til enhver tid er mulighet for å ha en korrekt og oppdatert arbeidskontrakt.

Etater og kontrollgrupper som skal ha tilsyn i det norske arbeidslivet, og bekjempe arbeidslivskriminalitet blir år etter år svekket økonomisk. Det medfører at de i mindre grad kan drive oppsøkende og kontrollerende virksomhet. Statens vegvesen får ikke økt kontrollvirksomheten som igjen vil øke trafiksikkerheten. Arbeidstilsynet og A-krimsentrene må prioritere etter alvorlighetsgrad, hvor mange saker faller bort i de enorme stablene av saker. Vi er avhengig av sterke og synlige etater og kontrollgrupper i Norge. Vi mener derfor at Fellesforbundet må stille større krav til politikerne om økt økonomisk bevilgning til Staten vegvesen, Arbeidstilsynet og A-krimssenterene.

IA avtalen er en av de viktigste avtalene vi har i arbeidslivet. Intensjonen om et inkluderende arbeidsliv, er et mål om å skape et arbeidsliv med plass til alle. Det er noe vi som ungdommer i Fellesforbundet mener er viktig. Gjennom å forebygge sykefravær og frafall vil man på denne måten øke sysselsettingen i arbeidslivet. Derfor må vi jobbe for å videreutvikle IA-avtalen, slik at den blir bedre, og omfatter langt bredere innenfor psykisk helse enn det den gjør i dag. Arbeidsplassen er hovedarenaen for IA-arbeidet, og et godt partssamarbeid er en forutsetning for å lykkes. Den sentrale ungdomskonferansen mener det burde stilles krav til bedrifter med tariffavtale om å starte arbeide med å få på plass IA-avtaler.

Det er samfunnsnyttig at flest mulig mennesker kan være i arbeid, derfor er det viktig at Fellesforbundet fortsetter å jobbe for at bedrifter tilrettelegger for at mennesker med nedsatt funksjonsevne kommer seg i jobb. Det er også viktig at Fellesforbundet opprettholder en god oppfølging med disse bedriftene, og sikrer arbeidstakerne med varig tilrettelagt arbeid likebehandling og rettferdige arbeidsvilkår.

Den sentrale ungdomskonferansen mener at det skal settes strengere krav til bedrifter med skjenkebevilgning. Vi skal se på muligheten til å inndra bevilgning om skjenking hvis brudd på arbeidsmiljøloven oppstår. Det bør også legges mer vekt på at det offentlige skal kjøpe tjenester fra hoteller, restauranter og kantiner med tariffavtale. Den sentrale ungdomskonferansen ønsker en positiv merkeordning for de som fyller en eller flere av følgende krav: har tariffavtale, er godkjent som lærebedrifter og faglærte på arbeidsplassen.

Klima og miljø

Hver dag bidrar Fellesforbundets medlemmer til at industri og næringsliv utvikler seg i en mer bærekraftig retning med et lavere klima- og miljøavtrykk. Industrien har gjennom flere år tilpasset seg stadig strengere miljøkrav, noe som har ført til at vi fremdeles er konkurransedyktige på verdensbasis. En vellykket global klimapolitikk vil i fremtiden føre til et lavere olje- og gass forbruk. Petroleumsnæringens andel av sysselsetting og økonomi vil bli mindre. Det understreker behovet for en omstilling av både eksisterende industri og behovet for utvikling av nye næringer.

Norsk skog har i hundrevis av år vært en viktig del av vår industri, og var på sin tid vår store stolthet. Det er viktig at vi utnytter de ressursene vi har tilgjengelig, og hvis det er noe Norge har mye av, så er det skog. Volumet på norsk skog har økt til det tredobbelte siden 1920-tallet, men hogsten har sunket drastisk de siste årene. Etterspørselen på tømmer i Norge er økende, og sett med et klimaperspektiv er det svært negativt at det legges mer til rette for import av tømmer fra andre land og eksport av norsk tømmer. Tømmer har mange bruksområder, og det er på høy tid at vi satser både arbeidskraft og forskning på å utnytte ressursene og løfte denne industrien igjen. Med sin allsidighet kan det både bli brukt til å lage biodrivstoff, emballasje, klær, samt erstatte oljebaserte produkter. Tømmer vil spille en viktig brikke i det grønne skiftet, og det er på høy tid at vi har satsing på skogindustrien.

Kollektivtransport er en viktig bidragsyter til å nå klimamålene. Ved å få flere biler bort fra veien, kommer flere seg frem samtidig og mindre biler blir stående i kø å spy ut CO₂. Fylkeskommunene må få øremerkede penger til utbygging og forbedring av kollektivtilbudet, i og utenfor byene. Det må raskt settes i gang tiltak slik at folk velger kollektivtransport fremfor eget kjøretøy på steder hvor tilbudet ikke er tilstrekkelig. Den sentrale ungdomskonferansen mener derfor at tilbudet må tilpasses etterspørselen, spesielt i storbyene hvor flest folk bor. Skal vi endre folks reisevaner må vi forbedre og utbygge tognettet til å være et reelt alternativ til fly eller bil. Ungdommen i Fellesforbundet krever at samtlige kollektivtransport driftes på fornybar energi.

Godstransport er en utslippstung næring i dag. Derfor er det viktig at Fellesforbundet støtter utviklingen av hydrogen og elektriske lastebiler. Vi ser det som sannsynlig at hydrogen eller elektriske lastebiler vil

komme i fremtiden, men inntil da må Fellesforbundet jobbe for at mest mulig av godstransporten foregår på mest mulig klimavennlig måte. Den sentrale ungdomskonferansen krever også en satsing på forbedring av allerede eksisterende jernbane, samt ny jernbaneutbygging som vil få positive ringvirkninger for samfunnet og øke trafikksikkerheten.

Vi skal ha en grønn framtid, og virkemidlene må derfor være bærekraftig, forutsigbare og stabile for industrien som skal produsere det grønne skiftet. Ifølge fremtidsprognosene til det internasjonale energibyrået (IEA) vil olje- og gass fortsatt dekke 33 prosent av verdens energibehov i 2050, samtidig som vi må nå klimamålene. All letevirsomhet og utvinning på norsk sokkel skal baseres på norsk, verdensledende teknologi som ivaretar tungtveiende hensyn til miljø, sikkerhet og sameksistens med fiskeri- og reiselivsnæringen. Iskanten er i kontinuerlig bevegelse gjennom hele året og er viktig for hele økosystemet i Barentshavet. Det skjer en oppblomstring av planteplankton i iskantsonen som igjen gir næring til dyreplankton, fisk, sjøfugl og sjøpattedyr. Den er derfor definert som et særlig verdifullt område (SVO). I Norge har vi en god forvaltningstradisjon som sier at alle tilgjengelige fakta skal komme på bordet fra våre fremste forskere og direktorater, hvor det utredes konsekvenser og vi har en balansert politisk behandling, hvor det skal stilles strenge miljøkrav til å få drive næringsvirksomhet. Når det er gjort, mener den sentrale ungdomskonferansen at næringslivet også skal få slippe til hvis de innfrir de kravene som stilles.

Våre kamerater i norsk leverandørindustri og på norsk sokkel fortjener en olje- og gasspolitikk som gir forutsigbarhet. Klimaløsningen ligger i å utvikle og forbedre industrien som gir oss de ressursene både vi og verden trenger. Klimaomstillingen må være rettferdig og et reelt partssamarbeid, hvor medvirkning i omstillingsprosesser er en forutsetning for å få oppslutning om nødvendige endringer. Velferdsstatens sikkerhetsnett, bedriftsdemokrati og Hovedavtalens bestemmelser gir tryggere rammer for dette. Det er når samfunnet og bedriftene drar i samme retning at vi kan få til de gode resultatene. Slik legger vi grunnlaget for et bærekraftig og rettferdig lavutslippssamfunn, med gode og trygge arbeidsplasser for alle.

I Norge er vi godt stilt og selvforsynt med miljøvennlig, bærekraftig og fornybar energi, men med utviklingen av industri, teknologi og samfunn vil det alltid være et økende behov for energi. For å dekke energietterspørselen i fremtiden burde Fellesforbundet jobbe opp mot politikere for å få de til å utvikle forskning på thoriumbasert kjernekraft og geotermisk varmeenergi. Norge må være med på det grønne skiftet, og dermed være positive til nye energikilder som geotermisk varmeenergi. EU har nå nylig kategorisert kjernekraft som en klimavennlig energikilde, og Norge har stort potensiale for å videreutvikle olje-infrastrukturen til utnyttelse av andre ressurser. Kjernekraft er en sikker, trygg og bærekraftig kilde til energi som vil legge en stabil og viktig grunnlinje for hele samfunnet vårt, og som ikke avhengig av usikre faktorer som vær og vind for å produsere energi. Dette vil gi forutsigbarhet i industrien og norske hjem. Norge har mange vannkraftverk som er basert på flere tiår gammel teknologi. Disse vannkraftverkene er allerede utbygd ved bruk av store inngrep i naturen. Vi kan effektivisere ressursbruken betydelig ved å oppgradere innmaten i vannkraftverkene, dette vil normalt ikke få nye inngrep i naturen. I dag blir det ikke lagt stort press på at eierne av vannkraftverkene skal oppgradere, og ettersom at vi har såpass mye vann tilgjengelig og at kostnaden ved å oppgradere er så høy så vil ikke det skje uten en politisk styring.

Norge er i dag blitt et forbrukersamfunn der vi kaster overskudd av varer i stedet for å resirkulere, eller gi til veldedige formål. Blant annet er matsvinn et reelt stort problem, og vi kaster alt for mye mat av god kvalitet. Det må legges til rette for at næringer som har overskuddsproduksjon av varer, kan dele varene ut til veldedige formål eller selge det via en app. Uten at dette skal få økonomiske konsekvenser for selskapene. I dag må virksomheter som vil donere bort varer måtte skatte av dette om verdien på varene er over 100 kr. Denne skattepolitikken fører til at bedriftene vil få det billigere med å kaste varene, kontra å donere den bort til veldedige formål. Ungdomskonferansen mener at denne skattepolitikken må endres så varene kan doneres bort og brukes.

I Norge er det gode forhold for fiskeoppdrett, og dette er en industri som flere og flere satser på. I 2021 var det beste året for norsk sjømateksport. Totalt eksporterte Norge 3,1 millioner tonn sjømat til en verdi av 120,8 milliarder kroner i 2021, som er en oppgang fra 2020. Regjeringen har satt et mål om å øke eksport

med 50% innen 2030. Denne næringen er grønn og god næring for landet og den må bli satset mer på.

Ungdomskonferansen er bekymret for stortingets situasjonshåndtering av klima truende saker som U-864 vraket utenfor Fedje, da statens intensjoner for håndtering av vraket bryter mot EU's Kvikksølv Forordning. Fellesforbundet må jobbe for at slike klimasaker håndteres på en forsvarlig og klimavennlig måte før dette påvirker klima og dyremiljøet på en destruktiv måte.

Unge og økonomi

I et av verdens rikeste land har det aldri vært flere eller større gjeldsslaver. Vi ser at flere og flere sliter med økonomi, og det har aldri vært enklere å få innvilget forbrukslån. Ungdom får forbrukslån slengt etter seg fra dagen de fyller 18 år, og før de i det hele tatt har fått fast jobb. Reklame i alle kanaler gjør tilgangen til kreditt- og forbrukslån enklere, og frister personer til å inngå flere lån med bankene. På lik linje som andre skadelige produkter, som tobakk og alkohol, må reklame for forbrukslån, kredittkort, gambling og casino forbys.

Privatøkonomien til mange nordmenn er på ville veier, og vi ser stadig flere som deltar på TV-programmer som «Luksusfellen». Mange foreldre har ikke mulighet til å lære sine barn om fornuftig økonomisk styring, og det er derfor viktig at vi gir alle barn og unge like muligheter til å tilegne seg denne kunnskapen. Vi kan ikke la kommende generasjoner lide på grunn av mangel på grunnleggende kunnskap som er høyst nødvendig. Som et av verdens rikeste land er det skammelig at vi ikke har et større fokus på privatøkonomi i skolen. Vi må få privatøkonomi inn i pensum, slik at barn og unge lærer seg tidlig å håndtere økonomiske utfordringer, og er bedre rustet til voksenlivet. Når vi ser at lån og forbrukslån til nordmenn øker, er det på tide å gjøre endringer!

Teknologi har skutt fart de siste årene, og stadig mer av livene våre digitaliseres. Internett kommer til å infiltrere hverdagen vår mer og mer, og det er derfor svært viktig at vi lærer unge om nettvett så tidlig som mulig. Vi går med et verktøy i lommen som kan endre livene våre, både positivt og negativt. Atmosfæren av internett styrer vår mentale helse, og kan gjøre stor skade. Dette kan forebygges med kunnskap og kjennskap om dagens

digitale verden. Fellesforbundet må starte opp en nettvett kampanje hvor målet er å redusere all form for skader som følge av uaktsomt bruk av internett.

I undersøkelser gjort av NHO under pandemien viste det seg at flere bedrifter ikke kunne betale ansatte feriepenger, fordi de hadde brukt pengene til å drifte bedriften. Feriepenger er arbeidstakernes penger som de har rett på å få utbetalt, og skal ikke brukes som en reserveløsning for bedrifter i vanskelige tider. Ungdommen i Fellesforbundet krever at feriepengene settes på egen avlåst konto.

Bolig er noe av det viktigste man skaffer seg i livet. Vi tilbringer mesteparten av tiden vår i eller i nærheten av boligen vår, og det er gjennom dette viktige kjøpet at livet kan gå fremover. Sammen med arbeid, utdanning og helse, er bolig en av grunnpillarene i velferdspolitikken. Den sentrale ungdomskonferansen mener alle i Norge skal ha rett på sin egen bolig. Det må derfor innføres flere nasjonale føringer rundt utviklingen av boligmarkedet i Norge. Det må også bygges ut en tredje boligsektor hvor prisene er regulert under markedspris, og hvor det gjeninnføres prisregulering på boliger. Med disse tiltakene mener vi at utleiemarkedet vil bli regulert, og at vi får boligpriser som enhver har råd til.

Det bør bygges flere «leie-til-eie» prosjekter, noe som er en fantastisk måte for å få unge førstegangskjøpere inn i boligmarkedet. I en slik ordning kan unge kjøpe seg noe som er deres, samtidig som de opptjener egenkapital ved å betale ned gjelden sin. Den sentrale ungdomskonferansen mener vi må se på egenkapitalsordningen, og se om den gjør det for vanskelig for unge å kjøpe seg bolig. Vi bør se på avviksprosenten bankene har lov til å avvike, slik at det blir enklere for unge med faste stillinger å låne uten nok egenkapital.

Mange bor allerede i en leid leilighet, hvor prisene på leie er så høye at de ikke får mulighet til å opparbeide seg tilstrekkelig egenkapital til å kjøpe egen bolig. Denne betalingsevnen må bli en del av bankens vurdering når man søker lån. Fellesforbundet må jobbe med å få på plass et strengere regelverk, som begrenser utleieinvestorer muligheten til å kjøpe mange boliger med formål å leie de ut. Dette kan gjøres ved å øke ligningsverdien på bolig nummer to og oppover til 100%. I tillegg må vi få styrket husbanken og startlånsordningen slik at flere med dårlig eller normal økonomi kan få kjøpe sin egen bolig.

Stadig oftere hører man om unge medlemmer med fast jobb og en god inntekt som ikke får lån til å komme seg inn på boligmarkedet, bare fordi at de mangler egenkapital. Dette er noe som må tas på alvor! Når de endelig får seg et lån og finner en leilighet de vil ha, så kommer en som låner foreldrenes forkjøpsrett og tar boligen. Ordningen med forkjøpsrett var en bra ordning når den kom, men blir dessverre misbrukt. Derfor mener den sentrale ungdomskonferansen at det må utarbeides strengere regler i ordningen, og fjerne retten til å låne andres ansiennitet når man skal bruke forkjøpsrett. Det bør lages et nasjonalt informasjonshfte til alle førstegangskjøpere. Informasjonshftet må inneholde hva man må passe på når man kjøper bolig og hva man har rett på i en kjøpsprosess, samt litt om hvordan man søker lån til bolig og alternativer.

Fellesforbundet må jobbe med å få på plass en ordning for lærlinger som må flytte ut av hjembyen sin for å skaffe seg lære plass, hvor de kan søke om en ekstra stønad i måneden. Denne stønaden er for å dekke litt av bokostnadene mens de går i lære. Det må samtidig opprettes en ordning i alle kommuner som gir lærlinger studentbevis, på den måten vil de fortsatt kunne benytte seg av studentrabatten. Den sentrale ungdomskonferansen oppfordrer til at de tillitsvalgte i bedriftene jobber aktivt med å få økt lærlinglønnen i sine forhandlinger. Dette er en god måte for å få flere lærlinger inn i våre bransjer og bedrifter med tariffavtale

For å få befolkningsvekst finnes det i dag en ordning som nedskriver 10% av studielånet ditt inntil 25 000 kr per år, dersom du jobber i Nord-Troms eller Finnmark. Dette er en god ordning, men som likevel ikke fungerer som tiltenkt. Av de 25 kommunene som har nedskrivning av studielån, er det kun Alta som har hatt befolkningsvekst. Resten av kommunene viser en nedgang, mot Norge som hadde en generell vekst i 2020. Det fins i tillegg andre goder ved å bo i Finnmark som lavere strømpriser og skattefradrag, men heller ikke disse ser ut til å ha noen effekt. Derfor må vi finne nye og mer effektive løsninger som gjør det mer attraktivt å bo i distriktene.

Jobbe for og øke studiestøtten til 2G.

Solidaritet

Solidaritet er en nødvendighet for at samfunnet skal fungere. Solidaritet handler ikke om veldedighet, men om å samarbeide og stå skulder til skulder med de vi ønsker å skape en endring for. Det er det som skapte velferdsstaten vår, og gjør Norge til et av verdens beste land å bo i. Både i Norge og internasjonalt er solidaritet viktigere enn noen gang. Vi lever i en verden hvor faglige rettigheter angripes og blir forsøkt revet vekk. I tillegg er organisasjonsgraden synkende i de fleste land i verden, noe som gjør at grunnleggende rettigheter stadig blir utfordret. Fagbevegelsen har alltid hatt solidaritet i ryggmargen, og fagbevegelsen er internasjonal. Selv om vi har utfordringer i Norge er det like viktig at vi klarer å vende blikket utover mot resten av verden, og jobbe på både hjemmebane og bortebane. Fellesforbundet må arbeide aktivt sammen med den globale fagbevegelsen for å styrke rettighetene verden over.

Norsk Folkehjelp er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon, og har frivillige over hele landet. I tillegg til at de har frivillige i over 40 land. De jobber med utvikling og humanitært samarbeid, samfunnsengasjement, førstehjelp og redningstjeneste, og miner og eksplosive våpen - for å nevne noe. Den sentrale ungdomskonferansen ser viktigheten av den jobben folkehjelpa gjør, og er stolte av det arbeidet som blir gjort. For at Norsk Folkehjelp skal fortsette den viktige jobben, mener vi at samarbeidet må styrkes ytterligere og bevilgningene til Norsk Folkehjelp sine lokallag økes. Ungdommen i Fellesforbundet mener også at vi må jobbe for at hver avdeling skal ha minst et solidaritetsprosjekt hvert år.

Fellesforbundet mener det trengs et styrket lovverk som slår ned på ekstremisme og hatefulle ytringer. Vi ønsker et samfunn hvor vi kan diskutere og være uenige om saker uten at vi skal føle oss truet eller føle på frykt. Det handler om å skape et inkluderende samfunn hvor det er rom for ulikhet og hvor andres identitet ikke oppleves som truende. Fagforeningene og forbundet må være mer aktive i antifascistisk arbeid, samtidig som vi deltar mer i demonstrasjoner. Vi er en organisasjon som verdsetter et bredt mangfold av mennesker med ulike bakgrunner, etnisiteter og seksuelle legninger. Dette er mennesker som er våre kamerater, og som vi må hegne om!

Ekstremisme er et økende samfunnsproblem. I Europa og resten av verden ser vi at høyreekstreme grupper og partier er i frammarsj. Samtidig som nettsider som ikke består av noe annet enn hatefull propaganda, får større aksept til å spre sine hatefulle og ekstreme meninger. Derfor støtter den sentrale ungdomskonferansen at statsstøtten til Human Rights Service endelig ble fjernet. Barn og unge i Norges samfunn får med seg dette, og derfor mener vi at lærdom om politiske yttergrenser burde i større grad innføres i grunnskolen.

Ungdommen i Fellesforbundet mener at LO burde utarbeide en holdningskampanje mot mobbing og hatprat på nett. Dette er ikke bare et barne- og ungdoms problem, men er et direkte samfunnsproblem. Kommentarfeltene i nettaviser er et glimrende eksempel på at mange voksne trækker over grenser og er tidvis forkastelige. En ting er å lese hvilke holdninger enkeltmennesker har, men når hundre andre velger å sikte seg inn på «likertegnet» og samtidig signalisere at de er enige i kommentaren. Ungdommen i Fellesforbundet mener at dette er skremmende.

Utdanning, fagopplæring og yrkesstolthet

Grunnskoleopplæringen som den er nå er basert på akademisk stil, og vi vet at mange barn og unge sliter med å henge med når det er flest teoretiske fag. Noen er bedre egnet for å lære av praktiske fag, og det er ikke riktig at majoriteten av fremtidens arbeidstakere skal tvinges gjennom et skoleløp som ikke er tilpasset deres optimale læringsevne. Det kan bli demotiverende for dem, og med tiden kan det føre til belastning på den psykiske helse. Vi må jobbe for at fagene i grunnskolen skal være tilpasset for alle, og at praktisk undervisning skal taes mer i bruk. Fellesforbundet støtter det nye faget livsmestring, og ønsker at det fokuseres mer på psykisk helse i skolen

I dag vet vi at det finnes barn og voksne med ulike læreversker som dysleksi, dyskalkuli og ADHD som ikke får nok hjelp. Elevene og praksiskandidater kan føle at andre oppfatter de som dumme, mindre begavede eller lite flinke, og dette kan gi lav selvtillit. Opplæringen må tilpasses alle elevers læreforutsetning, og skolen må ha et bredere tilbud for alle med læreversker. Vi mener det er viktig at skolen har nok ressurser til å kunne tilby et forsvarlig læringsmiljø.

Utdanningsvalg er i dag et fag på ungdomsskolen. Poenget med faget er at eleven skal få mer kompetanse til å velge riktig karriere som er basert på personlige ønsker og forutsetninger, noe som høres veldig bra ut, men som kanskje ikke praktiseres optimalt. Fellesforbundet må jobbe med å være synlige på utdanningsmesser, og få til skolebesøk på ungdomsskolene for å informere om våre bransjer og hva vi har å tilby. Det finnes mange flere muligheter der ute enn hva ungdomsskoleelevene kanskje allerede er klar over.

Rådgiverne på skolen har for vane å anbefale elever med høyt karaktersnitt til å søke akademisk utdanning, og de med lavere karaktersnitt anbefales ofte å søke yrkesfag. Dette er noe den sentrale ungdomskonferansen mener at Fellesforbundet må jobbe aktivt med for å endre. Vi mener at rådgivertjenesten i skolen i dag er for dårlig til å gi informasjon om yrkesfag, og det er ønskelig at rådgiverne skal ta mer initiativ til å veilede elever til å finne riktig utdanningsløp. En holdningskampanje er nødvendig blant rådgiverne i skolen, slik at elever blir rådet til å gå i en retning som genuint interesserer hver elev. Et samarbeid mellom skolerådgivere og fagarbeidere vil gi interesserte elever en større forståelse for mulighetene de har, og derfor bør lokale fagarbeidere få komme på besøk og snakke om yrkesfaglig utdanning, samt at rådgiverne får en større forståelse for de reelle behov i samfunnet og kan råde ungdom til å ta valg som gir gode muligheter til og få seg arbeid. Det må jobbes for at ungdomselever får flere bedriftsbesøk og at elevene på ungdomsskolen får dra mere ut i bedrifter for å få innsyn i yrkesfagene og få relevant informasjon om veiene og gå. Vi mener også at dette vil føre til at flere får opp øynene for yrkesfag og kan bidra til å jevne ut kjønnsbalansen i ulike yrker.

Fagforeningene har formet mye av hvordan arbeidslivet og samfunnet er i dag. Vi mener det er viktig at dagens unge lærer om den norske modellen og fagbevegelsens historie på skolen i større grad. I grunnskolen er begreper som den norske modellen, tariffavtaler og arbeiderbevegelsen allerede innført i læreplanen. Den sentrale ungdomskonferansen mener dette er vesentlig for at flere skal få en bedre forståelse over hvilken rolle fagbevegelsen har hatt i utviklingen av velferdsstaten, på lik linje med annen historie som har formet samfunnet, i tillegg til viktigheten av å være organisert.

Lærlinger er fremtidens fagarbeidere, og vi trenger å ivareta dem. Derfor mener den sentrale ungdomskonferansen at lærlinger skal sidestilles med studenter, og at lærlinger i tillegg må omfattes av skoleskyssordningen på lik linje som andre videregåendeelever. I tillegg må verktøygodtgjørelsen skal økes og alle skal ha rett på en læreplass, samtidig som det bør utarbeides gode oppfølgingsrutiner, og vi må stille strengere krav til opplæringskontoret og at alle bedrifter med lærlinger skal være tilknyttet et opplæringskontor. I dag skal de kun stå for oppfølgingssamtaler hvert halvår, men vi mener de må bli mer aktive til å ta kontakt med lærlingen, slik at de får utført sine oppgaver som opplæringskontor bedre.

I mange av Norges bedrifter er det et stort ubrukt potensial for å ta inn lærlinger, men det er mange som kan være skeptiske til å ta inn lærlinger fordi de verken føler seg egnet eller klare til et slikt ansvar. Det finnes en rekke tilskuddsordninger for bedrifter som tar inn lærlinger, lære kandidater, praksisbrevkandidater eller kandidater til «fagbrev på jobb». Tilskuddene er ment til å dekke det arbeidet og ansvaret bedriften tar på seg ved opplæringen og utgangspunktet for tilskuddene er hva en elev koster per år i videregående skole. Det er flere ting som må legges til rette for at en lærling skal få best mulig læring og oppfølging. Vi tror at en engangsstøtte for å starte med å ta inn lærlinger kan motivere bedrifter med å ta steget videre til å bli en lærebedrift. Dette er en viktig del av arbeide imot og sikre at enda flere lærlingplasser.

Utdanningen for en fagarbeider har forandret seg drastisk. Opplæringen for lærlinger i dag er noe annet enn for flere tiår siden. Krav til annen kompetanse krever en fornyet og mer kreativ opplæring. I tillegg må kunnskapen og materiellet som brukes i all yrkesfaglig utdanning oppdateres fortløpende samtidig som næringslivet tar den i bruk. Lærere må fornye kunnskapen sin, slik at de har en forståelse for hva elevene har i vente når de kommer ut i læra. Lærere må også kurses og hospitere i bedrifter for og være med i nåtiden. Da må det legges midler til rette så skolene får mulighet til å delta i utviklingen. På Raufoss skal industrien og videregående skole veves tettere sammen i det som blir kalt «lærefabrikk». Det vil si at maskinene og utstyret flyttes nærmere industrilokalene, og skoleklassene følger etter. Denne fabrikk vil inneholde stor kompetanse, med blant annet bruk fra NTNU, fagskole, industribedriftene i området og forskere. På denne måten får elevene ta del i et miljø de kommer

til å møte i læretiden, og får opplæring på maskiner tilknyttet faget sitt. Den sentrale ungdomskonferansen mener at Fellesforbundet skal jobbe for at det opprettes flere og tilsvarende lærefabrikker etter modell fra Raufossindustrien, og i samarbeid med fylkeskommunen.

Fellesforbundet må fremme fagskoler som karrierevei i samarbeid med skolene. Det jobbes allerede med en vertikalisering, som vil føre til at vi beholder våre videreutdannede medlemmer. Det er viktig å jobbe for å øke studieplasser på fagskolen i tråd med arbeidslivets behov. Vi må jobbe for å fremme etter- og videreutdanning for våre medlemmer, slik at vi kan øke kunnskapsnivået i organisasjonen og arbeidslivet.

Den norske fagarbeideren er dyktig på å tilegne seg ny og viktig kunnskap om hvordan en kan forenkle og bidra til effektivisering på arbeidsplassen. Dette er med på å skape selvgående og effektive arbeidstakere. Derfor er det viktig at det legges fokus på etter- og videreutdanning av fagarbeideren. Dette må ses i sammenheng med muligheten for en redusert arbeidstid og 6 timers dagen. Der nytten av at en ansatt vil ta en etterutdanning på teknisk fagskole ikke skal gå ut over den ansattes fritid. Vi må også jobbe for muligheten til å ta den videreutdanningen man selv ønsker å tilegne seg. Det er i dag vanskelig å ta utdanning ved siden av fullt arbeid. Det er viktig at vi i Fellesforbundet jobber for at det gis mulighet til å fritt kunne utdanne seg ved siden av arbeid, slik at man kan tilegne seg den kunnskapen man ønsker.

Mange bedrifter i Norge er flinke på å hjelpe sine ansatte til å få en etter- og videreutdanning som de kan ta med seg videre i arbeidslivet. Det kan ikke være slik at bedrifter kan påvirke utdanningsløpet, for å få tilpasset linjer og fagbrev som fjerner rollen til fagarbeideren, eksempel på dette kan være todeling av rørleggerfaget. Den norske arbeideren er stolt av faget sitt og vi må ha gode løsninger for yrkesstolthet i arbeidslivet. Vi må også som tillitsvalgte bruke vår mulighet til å påvirke bedrifter i ansettelsesprosessen til å velge å ansette personer med lang yrkesfaglig bakgrunn i ledende stillinger i bedriften.

Akademisk utdanning blir ofte kalt «høyere utdanning», og derfor blir yrkesfaglig utdanning automatisk sett på som «lavere utdanning». Dette er en trend vi må jobbe aktivt med å få snudd og derfor må Fellesforbundet konsekvent bruke uttrykket «akademisk utdanning». Vi må i tillegg sette i gang kampanjer som viser at Norge trenger flere yrkesfagarbeidere. Tillitsvalgte i Fellesforbundet må i samarbeid med bedriften kartlegge behovet for faglært kompetanse på arbeidsplassen, og involvere fylkeskommunen og de videregående skolene for å sørge for at behovet er likt med etterspørselen.

Den sentrale ungdomskonferansen mener at vi må jobbe for bedre tilrettelegging og mer målrettet for at flere av ufaglærte arbeidstakere i bedriftene får mulighet til å ta fagbrev. Forbundet må også jobbe for at det opprettes fagbrev i yrker hvor dette ikke finnes. Mange av våre medlemmer har ikke fagbrev, og ved at flere får et fagbrev i bunn bygger vi mer yrkesstolthet og seriøse bransjer. Vi mener også at krav til fagbrev burde være en større del i stillingsutlysninger, eller at det legges vekt på at arbeidsgiver vil legge til rette for muligheten for å kunne ta et fagbrev. Det å ha en fagutdanning burde ha en større betydning enn det har i dag, og med en horisontal løsning for personer med studiekompetanse kan enda flere få et fagbrev. Det må legges statlige rettigheter og plikter inn under fagbrevene sånn at ikke fagarbeideren kan erstattes med ulært arbeidskraft. Dette vil i større grad skille mellom arbeid som utføres av faglært og ufaglært arbeidskraft.

Fellesforbundet organiserer på mange arbeidsplasser innenfor mannsdominerte yrker, og her må vi gjøre en jobb for å få inn flere kvinner. Vi må oppfordre kvinnene i våre bransjer til å være med på skolebesøk og utdanningsmesser, for at fremtidige fagarbeidere skal ha flere kvinnelige forbilder å se opp til. Den sentrale ungdomskonferansen har tidligere krevd at Fellesforbundet skal sørge for at kvinner skal ha egne brakker med garderober og toaletter på alle byggeprosjekt. Dette fikk Fellesforbundet gjennomslag for i tariffoppgjøret i 2020. Et viktig krav i kampen for likestilling på arbeidsplassen ble oppfylt, og vil gjøre det lettere å få flere kvinner til å søke mot disse yrkene. Fellesforbundet må støtte oppunder grupper som Brakkeaksjonen for å følge opp, og inspisere at de ansatte har brakkeforhold som holder god standard. Vi må også sørge for at denne standarden opprettholdes i andre bransjer også. Det handler om trygghet på arbeidsplassen.

Helse, Miljø & Sikkerhet

De siste årene har det vært et stadig sterkere fokus på psykisk helse. Forebyggende og informerende arbeid er viktig, og vi må begynne med dette tidlig. Vi må jobbe for at psykisk helse blir et større tema allerede på grunnskolenivå. Ved å informere i tidlig alder vil dette bidra til en økt forståelse for alvoret ved å ha en dårlig psykisk helse. Kunnskap vil gjøre det enklere å snakke om, og det blir lettere å spørre om hjelp. Vi må jobbe for å styrke helse-sykepleier tilbudet som skolene har i dag. Helsetilbudet trenger bedre verktøy og flere ressurser til å hjelpe ungdommer som har det vanskelig. Det må tilrettelegges for flere lavterskeltilbud for ungdom og voksne. Dette er med på å skape nye sosiale relasjoner og bidrar til bedre psykisk helse generelt.

I arbeidslivet har psykisk helse blitt et mindre tabubelagt tema, men vi er fremdeles ikke i mål. Til tross for at terskelen for å prate om det er blitt mindre, er det fortsatt vanskelig for veldig mange. Dette kan relateres til at psykisk helse ikke har vært et aktuelt tema før de siste årene. Det er mangel på kunnskap og forståelse hos store deler av det voksne samfunnet. En konsekvens av dårlig psykisk helse og mangel på informasjon, kan føre til selvskadende handlinger som går utover den enkelte arbeidstaker og miljøet rundt personen. Generell kursing i psykisk helse er noe som må føres inn som grunnleggende informasjon til både nåværende og fremtidige arbeidsgivere, tillitsvalgte og verneombud. Fellesforbundet skal jobbe for at flere bedrifter settes i kontakt og får oppfølging med organisasjoner og institusjoner, som bedriftshelsetjenesten, kompetansesenter for rus- og avhengighetsproblematikk, terapeut og andre som tilbyr fysisk og psykisk bistand for arbeidstakere, tillitsvalgte og verneombud slik at man opprettholder god psykisk helse. Den sentrale ungdomskonferansen mener også at vi må forske mer på alternative behandlingsmetoder behandling av psykiske lidelser.

På landsmøtet i 2019 ble det vedtatt at Fellesforbundet skal arbeide for nettverksbygging, spesielt peker behovet for nettverk for kvinner i mannsdominerte yrker. Vi må sette krav til bedriftene om at mobbing, trakassering og diskriminering av kjønnsidentitet og seksuell legning ikke er akseptabelt. Vi hører grufulle historier fra våre medlemmer om situasjoner på arbeidsplassen. Dette kan vi aldri finne oss i! Vi må jobbe aktivt for å hjelpe våre medlemmer når de forteller om slike situasjoner, og sørge for at arbeidsgiver skolerer

sine ledere og AMU til å håndtere dette. Ingen skal grue seg for å dra på jobb, og ingen skal grue seg for å varsle. Den sentrale ungdomskonferansen vil at det skal jobbes aktivt for at det skapes en trygg arbeidshverdag for alle.

Det må være fokus på å opprettholde et godt arbeidsmiljø på alle arbeidsplasser i Norge. Et godt felleskap og samhold må være et stort fokus i arbeidslivet. Ved å ha arrangement og sosiale aktiviteter sammen med kollegaer på fritiden, vil et bedre arbeidsmiljø fremmes. Dette vil være til gode for arbeidsplasser i sin helhet. Vi tilbringer store deler av livet vårt på jobb, og rundt våre kollegaer.

5. Helse, miljø og sikkerhet (HMS) omfatter en rekke lover, regler og tiltak som skal forebygge skader, sikre klimavennlige løsninger, øke trivsel og et sunt arbeidsmiljø. I dag er det mange yrkesfagelever som får rollen som verneombud og får oppgaven uten en innføring i hva det går ut på. Dette mener vi må endres. Vi vil ha et minikurs hvor elevene får god innføring i HMS og rollene til et verneombud. God HMS er viktig allerede på grunnskolen og tilretteleggelse av skolens ressurser vil øke konsentrasjonen til elevene. Det vil også være lurt å ha et nasjonalt HMS kurs for arbeidstakere for å opprettholde en god forståelse om HMS i bedriftene, det vil være fornuftig at arbeidstakere uten norsk fagbrev/svennebrev må ta dette før de mottar HMS- kort.

Verneutstyr er en viktig del av arbeidslivet. Mange bedrifter har ikke nok fokus på innkjøp av verneutstyr, og dette må tas tak i. Vi krever at ansattes representanter i AMU og verneombud blir satt i stand til å ha nødvendig verneutstyr på arbeidsplassen. Det er viktig at vi fokuserer på å få bedriftene til å kjøpe inn rett hjelpeutstyr for å bevare arbeiderne sin helse og mulighet til å holde seg i arbeidslivet. Det burde også lages et register over hjelpemidler som kan gjøre arbeidsdagen lettere for de med tunge og statiske arbeidsoppgaver. En stønadsordning for å hjelpe bedrifter å anskaffe hjelpemidler burde være på plass! Vi vil at alle våre kamerater skal gå ut av arbeidslivet like friske som de kom inn, derfor krever vi at arbeidsgivere i større grad skolerer sine ansatte i forhold til riktig arbeidsmetodikk og bruk av utstyr.

Det er enda mange arbeidsplasser hvor arbeidstakere utfører relativt tungt, fysisk arbeid. Dette medfører slitasje på kropp og helse, som igjen kan føre til varige mén og skader som bygges opp over tid. Derfor mener vi at det er viktig at alle bedrifter kan tilby sine ansatte gode muligheter for forebyggende arbeid rettet mot fysisk helse.

Veinettet er arbeidsplassen til veldig mange arbeidstakere. For yrkessjåfører er dårlig veistandard stort sett hverdagen på jobb, ikke bare går dette utover den fysiske helsen til sjåførene, men på enkelte veistrekninger setter de livet på spill for å komme frem. Det er flere veistrekninger i Norge hvor ras inntreffer ofte, og rassikring ikke får den prioriteten det burde ha. Det betyr stengte veier på grunn av ras, men det kan også ta liv om et kjøretøy som befinner seg i rasområdet. Den sentrale ungdomskonferansen mener at det må jobbes for å øke sikkerheten til veinettet både i by og i distriktet.

Bussrutene i en fylkeskommune blir gitt på konsesjon til busselskapene i ca. en 10 årsperiode. Dette kalles anbud, og gir de fylkeskommunale kollektivselskapene (Skyss, Brakar, Ruter etc.) mulighet til å definere hva som kreves på ruten og bussene den perioden. Busselskapene vinner en anbudsutlysning på pris, og den minste sparing kan bety å vinne eller tape et anbud. Når prisen har blitt så presset har også dette gått utover bussene som brukes. Mens passasjersikkerheten er god, er det lite rom for sikkerhet til sjåfør ved en kollisjon. Det finnes bedre standard på kollisjonssikkerhet på bussen, men da denne er betydelig dyrere enn den som brukes i dag har dette blitt nedprioritert. Fellesforbundet har i flere år jobbet aktivt opp mot stortinget og samferdselsdepartementet, for at den dyrere og bedre kollisjonssikkerheten skal være et minimum. Etter regjeringsskiftet har vi opplevd å bli hørt på våre krav, og et nytt forslag om strengere sikkerhetskrav for buss er sendt ut på høring. De nye sikkerhetskravene følger opp rådene fra Statens havarikommisjon om å heve kollisjonssikkerheten i buss. Fellesforbundet forventer at dette blir fulgt opp og raskt innført.

Ungdom